

Analytický pohľad na ekonomické aspekty pandémie COVID-19 v SR

Analytical perspective on economic aspects of the COVID-19 pandemic in the Slovak Republic

Ján VRAVEC, Jaroslav KOREČKO

Abstrakt

Článok pojednáva o ekonomických aspektoch choroby COVID-19, ktorá sa stáva vážnym zdravotným, ekonomickým a sociálnym problémom na globálnej úrovni. Pandémia, spôsobená chorobou COVID-19 sa od jej vzniku v Číne v roku 2019, neustále rozširuje a vznikajú nové ohniská nákazy po celom svete. Výsledkom negatívneho vývoja pandémie sú vážne ekonomické a finančné dopady v globálnom meradle. Najviac ohrozené sú otvorené ekonomiky, ku ktorým patrí aj Slovensko. Pandémia COVID-19 negatívne ovplyvní okrem rastu globálnej ekonomiky, rozvoja svetového obchodu a aktivity finančných trhov, aj úroveň nezamestnanosti, ekonomickú a finančnú situáciu slovenských podnikov a domácností.

Kľúčové slová

COVID-19, ekonomické dopady, sociálne dopady

Abstract

The article discusses the economic aspects of COVID-19, which is becoming a serious health, economic and social problem at the global level. The pandemic caused by COVID-19 has been steadily spreading since its inception in China in 2019, and new outbreaks are emerging worldwide. The negative development of a pandemic has resulted in serious economic and financial impacts on a global scale. The most vulnerable are the open economies, including Slovakia. In addition to the growth of the global economy, the development of world trade and financial markets activities, the COVID-19 pandemic will also negatively affect the level of unemployment, the economic and financial situation of Slovak businesses and households.

Key words

COVID-19, economic impacts, social impacts

JEL Classification: G38, H50

Úvod

Impulzom na spustenie finančnej a neskôr ekonomickej krízy v rokoch 2008 – 2010 bola hypotekárna bublina v USA. Už je viac ako zrejmé, že impulzom na spustenie aktuálnej krízy v roku 2020 bude pandémie spôsobená ochorením COVID-19. Už prvé opatrenia na boj s týmto nebezpečným ochorením sa odzrkadlili na globálnej, národných aj regionálnych ekonomikách. Cestovné, pracovné a zdravotné obmedzenia, uzatváranie hraníc, karantény obyvateľstva, spomalenie cezhraničného toku tovarov a služieb, ako aj komplikácie v maloobchode sú len nepodstatným a bezvýznamným “antre“ budúcej krízy.

Všetky tri dominantné ekonomické centrá súčasného sveta, t.j. Čína, EÚ aj USA sa dostávajú do vážnych ekonomických a sociálnych problémov, ktorých riešenie nebude ani rýchle, ani lacné a ani bezbolestné. Spomalenie globálneho obchodu, spomalenie dodávateľských reťazcov, prepady na finančných trhoch sa nevyhnutne negatívne odzrkadlia na ekonomickom raste Číny, EÚ aj USA.

Strach a neistota, spôsobená pandemiou COVID-19, sa nevyhnutne prejaví aj na poklese disponibilných príjmov a spotrebiteľskom správaní domácností, na výraznom poklese tržieb pre malých a stredných podnikateľov v oblasti služieb. Prvou obeťou krízy sa už stali odvetvia ako cestovný ruch, osobná letecká aj osobná železničná doprava, hotelierstvo, stravovacie a zábavné zariadenia (divadlá, kiná, akvaparky a pod.).

S vysokou mierou pravdepodobnosti budú nasledovať škrty domácností pri nákupoch nehnuteľností, automobilov a spotrebnej elektroniky. Podnikateľské subjekty z týchto odvetví ekonomiky čoskoro odložia investície a začnú masovo prepúšťať, čím sa vytvoria významné a dlhotrvajúce negatívne účinky na globálne svetové hospodárstvo. Jedinými víťazmi krízy môžu byť farmaceutické korporácie a podnikateľské subjekty produkujúce medicínske a zdravotnícke vybavenie.

Vysoká volatilita a významné prepady na svetových finančných trhoch výrazným spôsobom poškodia nie len bankový a celý finančný sektor, ale aj reálnu ekonomiku. Neistota a výkyvy na finančných trhoch znížia dôveru investorov a finančne aktíva obyvateľstva budú ohrozené masívnym poklesom ich hodnoty. Zhorší sa aj situácia pri splácaní hypotekárnych a spotrebiteľských úverov, čo negatívne ovplyvní bankové domy po celom svete.

Pandémia COVID-19 a jej ekonomické dopady s vysokou mierou pravdepodobnosti hraničiacou s istotou povedú ku globálnej ekonomickej kríze, recesii až depresii reálnej svetovej ekonomiky, ako aj k nárastu nezamestnanosti a chudoby bežného obyvateľstva.

Prognózy vývoja makroekonomických ukazovateľov SR

V dôsledku pandémie COVID-19 Národná banka Slovenská (NBS) z dôvodu extrémne rýchlo sa meniaceho prostredia v SR aj v zahraničí pretransformovala svoju štandardnú strednodobú predikciu na možné scenáre. Podľa prognózy NBS ekonomika Slovenska v roku 2020 vykáže kvôli pandémie pokles o 1,4% až 9,4%, pričom najpravdepodobnejším scenárom je prepád najmenej o 4,5%. Podľa prognóz NBS môže na Slovensku recesia dočasne pripraviť o prácu približne 75-tisíc až 130-tisíc ľudí. Už záverečné mesiace roka 2020 by sa mali podľa predstavitel'ov NBS vyvíjať priaznivejšie a rok 2021 by mal byť rokom návratu práce, výroby a spotreby stratenej počas krízy. Experti NBS veria, že predkrízovú úroveň ekonomika SR dosiahne už v priebehu roka 2021 (NBS, 2020).

Samotná NBS prijala sériu mimoriadnych opatrení zabezpečujúcich hladký platobný styk a finančnú stabilitu na Slovensku. Podľa guvernéra NBS je uvoľňovanie napätia, stresu a neistoty nevyhnutné pre lepšie zvládanie súčasného krízového obdobia. Už prijaté či budúce opatrenia NBS sú nastavené tak, aby banky a ostatné finančné inštitúcie naďalej poskytovali ekonomike "mazivo" v podobe úverov domácnostiam, podnikateľským subjektom, ale aj vládam za podmienok, ktoré by boli platné za normálnych podmienok pred pandemiou ochorenia COVID-19 (NBS, 2020).

No pomerne veľa renomovaných ekonómov a odborníkov sa však prikláňa k oveľa negatívnejším scenárom ako predstavila NBS. Celková hospodárska recesia môže znamenať, že globálny HDP klesne o viac ako 10%, až na úroveň mínus 15% HDP. Najpesimistickejšie scenáre uvádzajú až 20% prepád svetovej ekonomiky v roku 2020.

Existujú aj scenáre, ktoré predpokladajú, že sa slovenská ekonomika zotaví skôr a dôjde k tzv. prepádu a následne k rýchlemu rastu ekonomiky v tvare písmena „V“. No skúsenosti z finančnej krízy roku 2008, kedy bol globálny prepád HDP okolo 5%, ukazujú, že na oživenie ekonomiky bude potrebný podstatne dlhší čas a oveľa viac finančných zdrojov ako predpokladajú odborníci z NBS. Dôležitým aspektom je aj skutočnosť aké opatrenia, a ako rýchlo príjmu FED, ECB, národné centrálné banky, národné vlády a EÚ ako celok. Centrálné banky okrem kvantitatívneho uvoľňovania, už majú len veľmi málo reálnych nástrojov na ovplyvnenie finančného a ekonomického vývoja.

Už v polovici marca 2020 schválila ECB navýšenie výkupu dlhopisov na objem 750 miliárd eur. Program má dosiahnuť celkovo až 1,1 biliónov eur, čo predstavuje až 6% HDP celej eurozóny. Rozhodnutie predstavitel'ov ECB na neplánovanom zasadnutí je zatiaľ jedným

z posledných opatrení zo stupňujúcich sa globálnych reakcií na prepuknutie pandémie, ktorá sa všeobecne prejavuje v recesii (Baloga, 2020).

Európska centrálna banka už na znižovanie úrokových sadzieb nemá takmer žiadny priestor, s výnimkou negatívnych úrokových sadzieb, čo reprezentuje veľmi krajné a neštandardné riešenie. Jediným možným a reálnym riešením krízy COVID-19 je tak zvyšovanie kvantitatívneho uvoľňovania a rozširovanie nástrojov pre dodávanie likvidity najmä pre bankový sektor a pre podnikateľskú sféru a čiastočne aj pre domácnosti.

Hlavným cieľom ECB, NBS, ale aj Vlády SR musí byť poskytnúť dostatočne veľké finančné zdroje vo forme bankových úverov, fiškálnych úľav, dotácií na pracovné miesta a finančnej pomoci pre najviac zasiahnuté podnikateľské subjekty, SZČO a domácnosti na preklopenie krízového obdobia. Pandémia ochorenia COVID-19 sa dá zmierniť len veľmi rýchlo a bezprecedentnou finančnou podporou predovšetkým malým a stredným podnikateľom, SZČO a domácnostiam.

Dopady pandémie COVID-19 na oblasť verejných financií v SR

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť (RRZ) uvádza, že napriek priaznivému vývoju slovenskej ekonomiky sa v rokoch 2018 a 2019 nepodarilo splniť rozpočtové ciele a vytvoriť dostatočný fiškálny priestor pre prípadné spomalenie ekonomiky a riešenie negatívnych šokov. Nesplnenie cieľa vyrovnaného rozpočtu v roku 2019 a schválenie dodatočných opatrení na rok 2020 zvýšili riziko, že bez prijatia zásadných opatrení deficit vzrastie na úroveň 2,4% HDP v roku 2020 a do roku 2022 môže presiahnuť úroveň 3% HDP. To by viedlo k prekročeniu štvrtej hranice dlhovej brzdy spojenej s požiadavkou, aby Vláda SR a samosprávy predložili vyrovnaný alebo prebytkový rozpočet. RRZ predpokladá, že dopady COVID-19 na výdavky štátneho rozpočtu SR a nepriamo cez ekonomické spomalenie aj na jeho príjmy prispievajú k ďalšiemu prehĺbovaniu rozpočtového deficitu (RRZ, 2020).

Z hľadiska verejných financií SR je hranica rozpočtového deficitu na úrovni 3% HDP veľmi dôležitá pre dodržiavanie pravidiel Paktu stability a rastu. Prekročenie tejto hranice deficitu môže pre SR znamenať spustenie procedúry nadmerného deficitu (EDP) a následne finančné pokuty, čo však obdobie pandémie COVID-19 nie je veľmi pravdepodobné.

Aktuálny krízový vývoj v súvislosti s pandemiou ochorenia COVID-19 so sebou prináša veľké množstvo reálnych aj potenciálnych negatívnych dopadov. Okrem priamych finančných nákladov na riešenie akútnych prípadov nákazy, budú výrazne vyššie aj náklady spojené s karanténymi opatreniami zameranými na predchádzanie rozširovania choroby COVID-19.

Spomalenie rastu resp. recesia slovenskej ekonomiky bude znamenať zníženie fiškálnych príjmov rozpočtu a zároveň výrazné navýšenie rozpočtových výdavkov najmä v oblasti zdravotníctva, podpôr v nezamestnanosti, sociálnych a nemocenských dávok. Opatrenia na záchranu malých a stredných podnikov na Slovensku sa takisto negatívnym spôsobom odzrkadlia na výdavkovej strane štátneho rozpočtu.

Z hľadiska rozpočtov samospráv bude pandémia COVID-19 znamenať tvrdú skúšku finančnej zodpovednosti a odolnosti. Aktuálna ekonomická kríza spojená s pandémiou dôkladne preverí ako zodpovedne pristupujú samosprávy k tvorbe svojich rozpočtov a či ich finančne hospodárenie v pred krízovom období vytvorilo dostatočné predpoklady na zvládnutie neočakávaných problémov. Eurofondy a pomoc zo strany štátu môžu samosprávam pomôcť sanovať výdavky spojené s pandémiou COVID-19, no určite v plnej výške nenahradia značné výpadky v príjmoch samospráv. Samosprávy a ich predstavitelia budú donútení okolnosťami razantne znižovať výdavky všetkého druhu a bezodkladne šetriť, aby si udržali svoju akcieschopnosť aj v období pandémie.

Ekonomické dopady pandémie COVID-19 na podniky a podnikateľské prostredie

Vo všeobecnosti kríza spojená s COVID-19, ako prvé a najzraniteľnejšie podnikateľské subjekty vygeneruje podniky služieb, najmä podniky cestovného ruchu, hotely, reštaurácie, podniky poskytujúce služby obyvateľstvu a pod. No aj subjekty z finančného sektora, ako sú banky a poisťovne môžu mať tiež problémy, pretože s veľkou pravdepodobnosťou už skoro príde obdobie nesplácania hypotekárnych a spotrebných úverov a vzniknú aj dodatočné nároky na poistné plnenia v súvislosti s COVID-19.

O prepade ekonomickej aktivity v súvislosti s pandémiou COVID-19 informujú rôzne ukazovatele a indexy. Podľa predbežných údajov sa napríklad kombinovaný index nákupných manažérov pre sektory služieb aj výroby v eurozóne (Purchasing Managers Index, PMI), ktorý je kľúčovým ukazovateľom budúcej aktivity podnikateľských subjektov, po očistení od sezónnych vplyvov v marci 2020 prepadol na 31,4 bodu z úrovne 51,5 vo februári 2020. To predstavuje najrýchlejší medzimesačný pokles a zároveň ide o najnižšiu hodnotu indexu od začiatku jeho kvantifikácie v júli 1998 (Trading Economics, 2020).

Veľké priemyselné podniky môžu kríze odolávať lepšie, najmä ak majú kvalitných manažérov, pripravené krízové scenáre a vytvorené dostatočné rezervy. Veľké priemyselné nadnárodné koncerny typu automobilového, leteckého, elektrotechnického priemyslu môžu na istý čas aj zastaviť výrobu a prežiť bez vážnych následkov. Slovenské stredné a malé

podniky však nie sú pripravené a odolné voči kríze tak ako nadnárodné koncerny, ktoré sú príliš veľké na to, aby mohli padnúť. Rozhodujúcim faktorom ich prežitia bude hospodárska politika EÚ a vlád, ktoré musia kvalitne a najmä rýchlo prijímať veľké množstvo proti krízových opatrení.

Štátnu prípadne európsku pomoc budú potrebovať aj slovenské malé a stredné podniky, najmä SZČO zo sektoru služieb, obchodu a stavebníctva. Ak sa kvalitne a rýchlo neprijmú dôležité opatrenia, tak slovenskí živnostníci a malí podnikatelia budú balansovať na hranici prežitia len pomerne krátko. EÚ a Vláda SR však nemôže finančne a ekonomicky pomáhať všetkým malým podnikateľským subjektom bezvýhradne. Kľúčovou úlohou vlády a štátnych inštitúcií bude nastavenie parametrov pomoci tak, aby bola efektívna a adresná. Ekonomická pomoc malým a stredným podnikateľom by mala byť adresná a fixovaná napríklad na to, koľko daný podnikateľ zaplatil v minulosti daní, odvodov, DPH, koľko pracovných miest vytvoril a na ako dlho. Inak by potom mohol “natŕčať ruky“ každý podnikateľ, aj ten, ktorý si pomoc od štátu resp. EÚ nezaslúži. Taká to neadresná pomoc by bola z hľadiska ekonomiky neefektívne do budúcnosti.

Ekonomické dopady pandémie COVID-19 na slovenské domácnosti

Slovenské domácnosti pocítia dôsledky pandémie COVID-19 veľmi rýchlo a veľmi dramaticky. Dôvodom je najmä skutočnosť, úverovo zaťažený je každý tretí dospelý občan SR, čím sa Slovensko stalo lídrom v zadlžovaní sa obyvateľov v rámci celej EÚ a to v období nastupujúcej krízy. V absolútnom vyjadrení zadlženosť Slovákov už prekročila celkovú výšku 50 miliárd eur a neustále rastie. Okolo 70% celkového dlhu slovenských domácností tvoria hypotekárne úvery a okolo 30% tvoria spotrebiteľské úvery.

Celkový objem úverov na Slovensku narástol od roku 2010 o viac ako 60%. Kým v roku 2010 predstavovali úvery poskytnuté domácnostiam, podnikom, či samostatne zárobkovo činným osobám (SZČO) spolu viac ako 32 miliárd eur, ku koncu roka 2019 to už bolo viac ako 52 miliárd eur. Za posledných desať rokov slovenské domácnosti v objeme svojich dlhov predbehli aj podnikateľské subjekty (Cebrová, 2020).

Problémom slovenských domácností môže byť aj to, že minimálne tretinu nehnuteľností majú obyvatelia nakúpených ako formu investície. Často s nimi obchodujú, špekulujú alebo ich prenajímajú s vidinou vysokého zisku, čo deformuje realitný trh a cena nehnuteľností nemusí tak odzrkadľovať aktuálnu ekonomickú situáciu. Do problémov sa dostanú aj nehnuteľnosti, ktoré nie sú určené na bývanie, ako kancelárie, obchodné priestory a pod. Prasknutie realitnej

bublíny, najmä vo veľkých mestách ako sú Bratislava, Košice, Prešov či Žilina, môže byť ďalším negatívnym dopadom na slovenské domácnosti vlastníace a splácajúce nehnuteľnosti (Vitkovič, 2020).

Aj napriek aktuálne sa znižujúcej dynamike rastu hypotekárnych a spotrebných úverov, znižovaniu spotreby luxusných statkov, či úsporným opatreniam, budú dopady na slovenské domácnosti pomerne ďalekosiahle. Vládne opatrenia môžu zmierniť sankcie za nesplácané hypotekárne a spotrebné úvery, podpory v nezamestnanosti a sociálne dávky môžu pomôcť domácnostiam postihnutým nezamestnanosťou a poklesom disponibilných príjmov, no pandémie ochorenia COVID-19 bude predstavovať pre domácnosti v SR tvrdú skúšku, v ktorej obstoja len pripravení.

Každý zodpovedný občan SR by sa mal zamyslieť, nad svojou aktuálnou ekonomickou a finančnou situáciou a perspektívou jej vývoja do budúcnosti. Domácnosti by si mali vybudovať dostatočne veľkú finančnú rezervu a mať plán, ktoré aktíva sú ľahko likvidné s minimálnymi stratami v prípade zlej finančnej situácie. Jednotlivé národné štáty aj celá EÚ, musia byť pripravené aj na scenár, že pri rastúcej nezamestnanosti a dramatickom zhoršení sociálneho postavenia dominantnej časti domácností, môže dôjsť až k sociálnym nepokojom aj násiliu. Vlády vrátane tej slovenskej, by si mali pripraviť dostatočne veľké finančné a hmotné rezervy, ktoré bude možné operatívne využiť pri kritickom nedostatku zásob vrátane potravinových a medicínskych.

Výsledkom nepriaznivého ekonomického a finančného vývoja môže byť aj situácia, kedy vlády vo svete, a nakoniec aj Vláda SR, budú musieť prejsť do módu nepodmienených finančných transferov domácnostiam. Pandémia ochorenia COVID-19 môže viesť k aktivovaniu tzv. "Helicopter Money", ktoré budú poslednou obranou líniou pred úplným ekonomickým zrútením globálneho finančného a ekonomického systému. Po celosvetovej pandémie ochorenia COVID-19, po rapidnom spomalení svetového obchodu a globalizačných procesov, nebude už svetová ekonomika nikdy rovnaká ako predtým.

Diskusia a riešenia

1. **Opatrenia v zdravotnej oblasti:** Národné vlády by mali okamžite zvýšiť výdavky na zdravotníctvo a medicínu, tak aby efektívne podporili najmä nákup ochranných prostriedkov (respirátorov, rúšok, dezinfekcie a pod.) zo štátnych zdrojov. Ochranné prostriedky musia byť v dostatočných množstvách bezplatne dostupné pre všetky najohrozenejšie skupiny obyvateľstva, ktorými sú najmä zdravotníci, obchodníci,

policaji, dopravcovia, marginalizované komunity a pod. Dôležitou zložkou sú výdavky na testovacie sety a mobilné testovacie zdravotnícke jednotky tak, aby boli schopné rýchlo, presne a vo veľkých objemoch testovať ohrozené skupiny populácie. Zdravotná starostlivosť sa musí bezodkladne dostať k tým skupinám obyvateľstva, ktoré sú potenciálne najohrozenejšími pandémiou ochorenia COVID-19, majú len obmedzený prístup k riadnej starostlivosti a môžu byť ohniskami šírenia ochorenia.

2. **Opatrenia vo fiškálnej oblasti:** Zníženie dane z príjmu právnických osôb a fyzických osôb nie je vhodným opatrením najmä z dôvodu veľkého výpadku verejných financií. Efektívnejším opatrením sa javí odloženie splatnosti daní, či zníženie preddavkov na dane na obdobie neskôr po kríze. Ďalšou z možností je prechodné zníženie dane z pridanej hodnoty z dôvodu zachovania kúpyschopného dopytu. Podstatou opatrenia je zvýšenie disponibilnej kúpnej sily domácností v priebehu niekoľkých dní, nie mesiacov, vloženie dodatočných finančných zdrojov do rúk nízkopríjmových domácností. Veľká Británia, USA a veľa ďalších štátov úspešne urobili podobné opatrenie v krízových rokoch 2008 – 2010. Fiškálne dôsledky daňových odkladov a škrtoch, zvýšenie vládnych výdajov sa môžu negatívne odraziť na príjmovej strane rozpočtov. No kvantitatívne uvoľňovanie a opatrenia centrálnych bánk sú pripravené absorbovať akýkoľvek vládny dlh, ktorý finančné trhy nebudú ochotné prijať.
3. **Opatrenia v bankovom sektore:** Banky by mali umožniť úplný alebo čiastočný odklad splátok hypotekárnych a spotrebných úverov, prípadne prolongáciu splatnosti úverov bez negatívneho záznamu pre dlžníka v úverovom registri. Ďalším z bankových opatrení by mohlo byť zmrazenie splácania úrokov alebo istiny pre fyzické osoby, ale aj pre právnické osoby (najmä malých a stredných podnikateľov). Banky v spolupráci so štátnymi inštitúciami by mali byť schopné poskytovať bezúročné preklenovacie úvery pre malých a stredných podnikateľov, ktorí preukážu svoju životaschopnosť.
4. **Opatrenia v oblasti zamestnanosti:** Inštitúcie EÚ a vlády národných štátov by mali byť schopné refinancovať aspoň časť miezd zamestnancov, ktorí v dôsledku pandémie COVID-19 budú nútení ostať doma. Pre zamestnávateľov je dôležité oslobodenie výplat vyplatených zamestnancom ako náhradu za mzdu v prípade prekážok na strane zamestnávateľa od sociálnych, zdravotných odvodov a dane z príjmu. Sociálny systém štátov by mali byť schopné aspoň prijať opatrenia na dočasné zvýšenie a prolongáciu dávok v nezamestnanosti a iných sociálnych dávok a výpomocí. Zvýšenými sociálnymi dávkami a dávkami v nezamestnanosti sa alokujú finančné

prostriedky medzi skupín obyvateľstva, ktoré ich s najväčšou pravdepodobnosťou v najbližšom čase minú na nákupy, čím sa zabezpečí udržanie kúpyschopného dopytu na primeranej úrovni.

5. **Opatrenia na záchranu SZČO:** Samotne zárobkovo činné osoby (SZČO) patria medzi najviac ohrozenú skupinu pandémie COVID-19. Veľká skupiny SZČO podniká v sektore služieb obyvateľstvu, ktorý bol krízou najviac postihnutý. Živnostníkom by výrazne pomohol odklad resp. zníženie splátok preddavkov daní a rôznych druhov odvodov, odklad resp. zníženie splátok bankových úverov a pod. Do úvahy pripadá aj priama štátna pomoc vo forme finančných príspevkov pre živnostníkov, ktorá bude priamo úmerne naviazaná na pokles tržieb alebo pokles obratu. Čím väčší prepád tržieb resp. obratu, tým vyššia finančná pomoc od štátu. Ďalšími možnosťami finančnej pomoci sú príspevky na udržanie pracovných miest alebo príspevky na kompenzovanie strát z prevádzkovej činnosti.
6. **Opatrenia na úrovni EÚ:** EÚ bola kritizovaná za neskoré a nedostatočné opatrenia proti ochoreniu COVID-19. No aj na úrovni EÚ je možné prijať účinné a efektívne opatrenia, ktoré pomôžu riešiť problémové oblasti. Členské štáty by mali podporiť diskusiu na európskej úrovni, aby sa umožnilo čerpanie prostriedkov z európskych štrukturálnych a investičných fondov zo súčasného obdobia na krytie dopadov pandémie na ekonomiku a spoločnosť. Flexibilnejšie využívanie eurofondov by mohli pomôcť nie len členským krajinám ale, aj postihnutým skupinám obyvateľstva a podnikateľským subjektom, ktoré boli z čerpania eurofondov doteraz vyňaté.

Tento článok je spracovaný v rámci projektu VEGA 1/0090/19.

Zoznam použitej literatúry

- [1] BALOGA, L., 2020: Blíži sa apokalypsa na finančných trhoch? [on line, quoted to 25.03.2020]. Available at: <https://finweb.hnonline.sk/komentare-a-analyzy/2117420-blizi-sa-apokalypsa-na-financnych-trhoch>
- [2] CEBROVÁ, L., 2020: Slováci chcú byť milionármi zo dňa na deň. Ich domácnosti sú však zdĺženejšie než firmy. [on line, quoted to 27.03.2020]. Available at: <https://www.startitup.sk/slovaci-chcu-byt-milionarmi-zo-dna-na-den-ich-domacnosti-su-vsak-zadlzenejsie-nez-firmy/>
- [3] RRZ, 2020. Informácia k aktuálnemu vývoju verejných financií. [on line, quoted to 26.03.2020]. Available at: <https://www.rozpocetovarada.sk/svk/rozpocet/426/informacia-k-aktualnemu-vyvoju-verejnych-financii>

- [4] Trading Economics, 2020. Euro Area Manufacturing PMI. [on line, quoted to 26.03.2020]. Available at: <https://tradingeconomics.com/euro-area/manufacturing-pmi>
- [5] NBS, 2020. NBS vydala nový odhad: Podľa čierneho scenára môže ekonomika padnúť až o desať percent. [on line, quoted to 25.03.2020]. Available at: <https://finweb.hnonline.sk/ekonomika/2118439-nbs-vydala-novy-odhad-podla-cierneho-scenara-moze-ekonomika-padnut-az-o-desat-percent>
- [6] VITKOVIČ, M., 2020. Toto je koniec kapitalizmu, ako ho poznáme. Dopad na nás bude ohromujúci a svet už nikdy nebude rovnaký. [on line, quoted to 27.03.2020]. Available at: <https://denniks.sk/31822/ekonom-vitkovic-toto-je-koniec-kapitalizmu-ako-ho-pozname-dopad-na-nas-bude-ohromujuci-a-svet-uz-nikdy-nebude-rovnaky/>
- [7] VRAVEC, J., 2013. Analýza determinantov vzniku a rozvoja peňazí, mien a menových systémov. 1st ed. Prešov: Bookman. 168 p. ISBN 978-80-8165-019-2

Kontaktné údaje:

Ing. Ján VRAVEC, PhD.
Katedra financií a účtovníctva
Fakulta manažmentu, Prešovská univerzita v Prešove
ul. Konštantínova 16
080 01 Prešov,
Slovakia, EU
email: jan.vravec@unipo.sk, vravec@gmail.com

Ing. Jaroslav KOREČKO, PhD.
Katedra účtovníctva a controllingu
Fakulta manažmentu, Prešovská univerzita v Prešove
ul. Konštantínova 16
080 01 Prešov,
Slovakia, EU
email: jaroslav.korecko@unipo.sk